

**Historia De Vita, Moribus, Rebus Gestis, Studiis Ac
Denique morte Praedicatorum Lutheranorum, Doct.
Martini Lutheri, Philippi Melancthonis, Matthiae Flacii
Illyrici, Georgii Maioris, et Andreae ...**

Complectens ortum, progressum [et] incrementa, tum arcana plurima
hactenus non prodita, omnium penè huius temporis haeresum

... Vita ... Philippi Melancthonis. Matthiae Flacii Illyrici. Georgii Maioris, Et
Andreae Osiandri

Ulenberg, Kaspar

Coloniae Agrippinae, 1622

Capvt V.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-65643](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-65643)

stolicum, vel è tripode proditum oraculum ANNO
 venerabatur. Huic igitur, cum in comitatu 1571.
 Mansfeldensi Flacium, eiusq; de peccato o- Ipsi^{us} An-
 riginis Manichæum delirium tueretur, Hie- tagonista
 ronymus Mencilius superintendens sese ar- Mencilius.
 denter obiecit, qui cum maxima parte con-
 cionatorum Accidentarijs adhærebat.

C A P V T V.

- I. Flacij Manichæismus Iena; vnde Vinariense colloquium cū Mansfeldensibus inter Substantiarios & Accidentarios.
- II. Controversia & sententiarum inter partes collatio & examen.
- III. Magdeburgens. & Grubenhagiorum decisio Flacium cum suis condemnantium.
- IV. Accidentariorum de Substantiarijs vbique fortunam aduersam sustinentibus triumpho, odia, scripta, quibus & epitheta & titulos Flacij, eiusq; conscientia specimen, fructus doctrinae ex eaq; ortas dissensiones exprimunt.
- V. Flacij peste correpti mors omnium infelicissima.

I AM & in Thuringia de hoc dogmate non- I.
 nihil turbarū fuit; Ienæ cum primis, vnde Ienæ Mani-
 Flacius anno 1562. discesserat, relicto post se chæismus
 Manichæismi semine; quod sequentibus an- repullulat.
 nis, maximè sub annum 1571. paulo liberius
 pullulavit. Moderabatur tū prouinciam illā,
 ec 4 quā

ANNO
1571.
Ioannes
Fridericus
ab Augusto
capitur.

Viennæ
in carcere
moritur.

Anno 1571.
Colloquiū
Vinariense

Mansfel-
denses Vi-
nariam in-
uitantur.

quà ducibus Saxonie subest, Guilielmus Ioannis Friderici frater, illius, in quâ, qui Flacium aliosq; tribunitios concionatores ante paucos annos ab Ecclesiastico ministerio remouerat. Is enim Princeps, cū quosdā ab Imperio proscriptos in arce Gothana foueret, anno 1567. per Augustum Electorem Saxonem obsessus, castroque in potestatem redacto captus fuerat, & Viennam missus ad Cæsarem, vbi vitam in carcere finiuit. Huius loco Ioannes Gulielmus quem diximus, filius Ioannis Friderici Electoris secundo genitus rebus communibus præerat; qui vt Flacianum hoc incendium restingueret, colloquium inter concionatores vtriusque partis præcipuos instituendum censuit.

Igitur anno 1571. mense Iulio Theologos suos, VVigandum, aliosque ex Academia Ienensi Vinariam accerliuit. Eodem per litteras inuitauit & Volratum Mansfeldensem Comitem, hortatus vt superintendentem Mencilium & Spangenbergium secum adduceret. Erant hi duo factionum duces, vt diximus, in Comitatu Mansfeldico; hic Substantiariorum, ille vero Accidentariorum acerrimus propugnator. Voluit itaque princeps, vt hi cum suis Ienentibus de controuersia hac colloquerentur: cui colloquio ipse cum Volrato Comite, aliisque nonnullis interesse decreuerat, facturus periculum, an ad concordiam distractos redigere posset.

Venit

Venit cum suis Vinariam Volratus, cum-
 que princeps indicto conuentu causas expo-
 neret, cur Mencilium superintendentem &
 Spangenbergium euocarit, nimirum vt cum
 Theologis Ienensibus de controuersia quæ
 de peccato originis in ijs regionibus exarse-
 rat, placide conferrent; Mansfeldici diffici-
 les sese præbuerunt, causati non esse sibi in-
 tegrum, vt nec ante moniti, & prorsus im-
 parati, re cum socijs non prius communicata,
 de negotio tam arduo cum Ienensibus in col-
 loquium descenderent. Quanquam verò vr-
 gerentur à Ienensibus, & instanter quidem,
 perstiterunt tamen in proposito, nec induci
 potuerunt vllis rationibus, vt ad principis se
 voluntatem adiungerent.

ANNO
 1571.
 Causæ cō-
 uentus a
 Principe
 proponun-
 tur.

Mansfel-
 densium
 replica.

Tandem huc descensum fuit, vt V Vigan-
 dus Accidentaliorum sententiam, quam cō-
 tra Flacium eiusq; socios tuebatur, vnà cum
 argumentis præcipuis scripto comprehensam
 offerret Principi; qui deinde scriptum illud
 ad Mansfeldicos ministros examinandum
 mitteret, nimirum vt notationibus additis
 corrigerent, si quid in eo deprehenderent
 dignum censura, suumque iudicium de vni-
 uersa hac causa perscriberent. Atque ita tum
 quidem discessum fuit.

Acciden-
 tiorum
 sententia
 offertur
 principi.

Ministris
 Mansfel-
 densibus
 examinan-
 da tradi-
 tur.

Erat iam sparsus in publicum de hoc ar-
 gumento V Vigiadi tractatus quidam, quem
 Princeps paulo post Mansfeldicis conciona-
 toribus transmisit, additis litteris, quibus de
 hac cōtrouersia iudicium ipsorum exquiri-

Flacianorū
 iudiciū de
 Wigandi
 sententia.

ANNO
1571.

Acciden-
tiorum
de ea opi-
nio.

II.

Ad ipsam
cōtrouer-
siam desce-
ditur.

Sectariorū
sententiæ.

Mencelius superintendēs, ad cuius officium ea res pertinebat, VVigandi scriptum concionatorib. per ciuitates omnes & Satrapias misit, vnaque monuit, vt singuli hoc ipsum legerent, expenderent argumenta, suumque de eo iudicium litteris obsignatis ad se perscriberent. Quod cum fieret, Spangenbergius, & qui cum eo Flacij partes sequebantur, VVigandi Scriptum velut erroneum liberè repudiarunt; imò & Mencelio superintendenti, ceterisque concionatoribus persuadere conati sunt datis litteris, vt & ipsi calculum suum adiungerent, & scriptum, quod diximus, condemnarent. Mencelius, & qui illi adhærebant Islebienses, non simpliciter omnia reiicienda sine delectu, sed si quid erroneum inesset, reuocandum ad censuram, corrigendumque; cetera verò probanda censuerunt.

Dum ad hunc modum datis vltro citroque litteris negocium ventilatur, factum est, vt à scripto VVigandi sensim ad controuersiam ipsam dilaberentur. Tum verò Mencelius cum Islebiensibus Accidatiorum sententiam defendit, qui naturam ipsam & essentiam hominis à peccati contagione discernendam asserunt: Spangenbergius vero, qui que partes illius & Flacij ductum sequebantur, Manichæorum dogma de substantia hominis in peccatum transformata omnibus præsijs tueri conati sunt. Hunc in modum, cum in duas turmas dissiliissent, expe-

experiri placuit instituto congressu, num ANNO
conciliari sibi mutuo possent, & in eos- 1576.

dem cancellos redigi. Ventum est ad col-
loquium in hunc finem institutum Islebij, Instituitur
cui & Comites Mansfeldenses interfue- conuentus
runt. Islebij.

Fecit initium actionis Mencilius superin- Mencilij
tendens, & receptam inter Lutheranos ori- propositio
ginalis peccati definitionem in medium pro- de origina-
posuit, ex Smalcaldicis articulis desum- li peccato.

ptam. Postulauit verò, vt qui præsentés e-
rant, profiterentur liberè, quid de ea senti-
rent, probandamne censerent, an reijcien-
dam? Ea definitio peccatum originis fœ-
dam asserit esse totius humanæ naturæ cor-
ruptionem. Hanc Mencilius cum suis pro-
bandam iudicauit & retinendam. Spangen- Spangen-
bergius verò propter motam controuer- bergij opi-
siam censuit corrigendam hunc in mo- nio corre-
dum, scilicet vt peccatum originis non ctoria.

perdita atque corrupta natura diceretur.
Videbant aduersarij, quorsum ista specta- Mencilia-
ret mutatio, vt nimirum hoc inuolucro ni dissen-
Flacij Manichæum delirium de substan- tiunt.

tia animæ in peccatum transformata te-
geret. Itaque assentiri prorsus nolue-
runt.

Post multam disceptationem cum neutri- Vtriusque
crederent, huc itum est tandem, vt vtri- partis sen-
sententiã suam additis rationum firmamen- tentia exa-
tis scripto complecterentur: Ea verò scripta mini mini-
Comi- strorum
subijcitur

Comi-

ANNO
1571.

Interim,
instituitur.

Arbitri
partium.

Comites ad vicinos aliquot mitterent Lutheranæ professionis Principes, eosque rogarent, vt de causa hac vniuersa concionatorum suorum sententias exquirant: quorum iudicio, quin deinde acquiescerent, neutris recusandum. Interea temporis, dum aliorum iudicia exquiruntur, vtrisque paci studendum & tranquillitati, nec faciendam in concionibus huius controuersia mentionem, sed omnia potius ad Synodum reijcienda, quæ postmodum ad dirimendum hoc dissidium conuocanda videatur. His ita constitutis delecti sunt Principes quidam velut arbitri, Ioachimus Fridericus Administrator Magdeburgensis; Iulius Dux Brunsvicensis; Ioannes Albertus & Vlricus Duces Megapolitani; VVolfgangus & Philippus Grubenhagij fratres de stirpe Brunsvicensium; & Ioachimus Ernestus princeps Anhaltinus: Quibus Comites vtriusque partis scripta ad censuram reuocanda litteris additis transmisserunt.

Ann. 1572.
Diuersa
studia Principum in
examinandis sententijs.

Id factum anno 1572. sub initium Octob. Verum principes isti non eandem viam ad exquirenda suorum suffragia sunt ingressi. Administrator Magdeburgicus Hallentes tantum, & qui Magdeburgi erant prædicantes in cõsiliu adhibuit: Iulius verò Brunsvicensis omnes sui ducatus concionatores; Megapolitani non omnes promiscuè, sed facultatem Theologicã in Academia Rostochiensis consuluerunt. At Grubenhagij fratres & An-

& Anhaltinus ad præcipuos quosdam & de- ANNO
lectos iudicium de scriptis Mansfeldicis re- 1572.
tulerunt. Iam & Mencilius priuatim litteras
dedit ad delectos pastores in ditione Anhal-
tini: Quæ res substantiarijs occasionem præ-
buit, vt postea censuras concionatorum ve-
lut illegitimè conquisitas reijcerent. Cate-
rum omnes, qui super hac controuersia con-
sulti fuerunt, Magdeburgici, Brunsvicenses,
Megapolitani, Grubenhagij & Anhaltini
calculo suo probarunt Accidētariorum sen-
tentiam, & Flacij sociorumque dogma velut
erroneum reiecerunt. Quanquam verò de
summa rei conueniebant omnes, alij tamen
alijs acerbius in substantiarios scripserant.

Imprimis Magdeburgici & Grubenhagij
stilo paulo asperiore sententiam suam decla-
rarunt. Negari non posse, dicunt, quin pec-
catum originale, si sit hominis substantia,
creaturam dici oporteat, aliam ab ea, quam
initio condidit Deus; cuius creator, cum
Deus esse nequeat, procul dubio Sathan sit
habendus, à quo proueniat omne malum.
Flacium igitur, aiunt, dum hunc errorem a-
struit, loco Dei constituere diabolum, eum-
que facere generis humani creatorem ab eo
tempore, quo lapsi sunt in peccatum proto-
plasta: quæ quin germana sit Manichæorum
hæresis, non esse dubitandum. Nam nec pec-
catum verè dici substantiam posse, quin no-
ua sit creatura; nec creaturam istam alij cui-
quam ascribendam, quam diabolo creatori.

Itaque

III.

Magdebur-
gicorum
de sentētijs
decisio.
In censur.
C. ij. b. C.
iiij. a.

Flacij dog-
ma condē-
nant.

ANNO
1572.

Itaque Flacij & Substantiariorum sententiam de peccato originis velut portentosum, blasphemum, & planè diabolicum dogma detestantur: quod ne serpat longius, sed tempestiuè potius opprimatur, principibus & magistratibus summo studio connitendum iudicat.

Grubenhagiorum
decisio.

Ibid. Q. ij.
a. b. Q. iij. a

Flacij errorem
demonstrant.

Mansfeld.
Comites
accendant
in Flacianos.

Grubenhagij verò vbi sententiam suam de controuersia exposuerunt, exemplis è scriptura propositis iram Dei Comitibus & horrendam vindictam minantur, nisi magno studio in eam curam incumbant, vt nouum hoc & blasphemum Flacij dogma de peccato originis radicitus extirpetur. Cauendum omninò dicunt, ne ditio Mansfeldensium Comitum, in qua natus sit vir Dei Lutherus doctrinæ purioris instaurator, Flacij, Spangenbergijque detestandis erroribus contaminetur. Colligant igitur eorum scripta de hoc argumento edita, eaque flammis iniecta prorsus aboleant; nec quicquam, quod à Flacio, Spangenbergio, cæterisque factionis istius conlarcinatum sit, excudi deinceps in ditione sua patiantur. Quod si Spangenbergius obijciat sese pertinaciter, & in erroribus perseueret, eiiciendum è Comitatu, & peruicacem hominis contumaciam feueritate quadam perdomandam.

IV.

Ann. 1573.
Accidentarij
de Substantiariis triumphant.

Comites collectis censuris omnium perlectisque, quod an. 1573. ineunte factum est, Accidentarios deinceps fouendos susceperunt. Spangenbergius verò, & qui in ea ditione ductum

ductum illius sequebantur, recalcitrabant perpetuo, neq; censuris istis submittere sese voluerunt; quod suffragia concionatorum non legitime collecta dicerent. Itaque tandem e ditione Comitum Mansfeldensium velut heretici pertinaces eiectioni fuerunt. Eandem fortunam alijs in locis, & alij quidam sunt experti.

ANNO 1573.

Substantia-
rij vbiq;
eijciuntur.

Ceterum ad Flacium ipsum quod attinet, ducem & caput istius factionis, is ob impij dogmatis infamiam varijs fortunæ casibus miserandum in modum iactatus fuit. Hæsit aliquamdu Argentorati, quo post reditum è Belgio migravit, vti supra diximus: Sed quocunq; venit post motam hanc cõtrouersiam, ab omnibus penè desertus in odio hominum, in ærumnis & afflictionibus miserabilem vitam duxit. Nec facile quenquam inuenias, qui tot cõtumelias aduersariorum, tantam tamq; diuturnam oppressionem, tam acres inimicitias sustulerit: Vnde Spangenbergius eum in Antigallo martyrem appellat, de ecclesia Christi bene meritum. Neq; verò martyrium à Catholicis passus est homo miser, sed à Sacramentarijs partim, alijsq; id genus sectarijs, partim & imprimis quidem ab ijs, qui per Germaniam Augustanæ Confessionis dogmata profitebantur, à Wittēbergibus inquā Lipsiēsis, Melāchthonicis, Adiaphoristis, Maioristis, Synergistis, demum ac Accidētarijs, qui oēs acerbissimo & profusus implacabili odio sunt hominē persecuti,

Flacii fortuna aduersa.

Vbiq; affigitur.

In Antig.
M. ij. a.

A Spangenberg. Martyr nominatur.

Omnium odiis expositus.

ac si

ANNO
1573.

Wittenber-
genſ. in cū
aſperrimæ
linguæ.

Aſſimila-
tur Demo-
ni.

Epitheta &
tituli Fla-
cij.
*In reſp. ad
calumnias
Flacij paſ-
ſim.*

ac ſi in pernitiæ ipſius conſpirarint. Id è ſcri-
ptis illorum ſatis manifeſtum eſt; VVitten-
bergentiū cum primis, quæ ſub nomine ſcho-
laſticorum an 1558. & 1559. edita fuerūt adeò
virulenta & contumelioſa, vt in hoc genere
poſt Lutheri furioſos libros in Angliæ Regē,
tum in Archiepiſcopum Moguntinum, in
Georgium Saxonem, in Henricum Brunſvi-
cenſem Germaniæ principes nihil magis a-
ſperum & venenatum extare dicas. Quod ſi
Flacium habuiſſent præſentem boni ſchola-
ſtici, cūm ſcriberent libellos iſtos, dubium
non eſt, quin laniaturi viuum fuiſſent, vel
minutim dentibus incifuri. Interim abſentē
configunt ſtilo, quā poſſunt venenoliſſimo,
& ne iniuriā ipſi facere videantur, ijs colori-
bus miſerum Flacium depingunt, vt ſi quis
eum intueatur, hominem omnium ſub ſole
ſceleratiſſimum, imò dæmonem incarnatum
coram videatur intueri.

Teſtantur hoc contumelioſi tituli, quos
ad faciendam fidem è ſcriptis illorum excer-
ptos inferimus: Ingratus & improbus cucu-
lus, perfidus, ſceleratus, turpis Thraſo, aliene
virtutis nefarius infeſtator, furialis Aleſto,
coluber, ſcurra, ſcædiſſima vpupa, putre κα-
δαρμα cancri inſtar ſerpens, hoſtis filij Dei
& Spiritus ſancti; ſceleratus infeſtator, &
criminatoſo falſo ac diabolicè mendax; Cai-
nicè impudens, inſuſus aſinus, Paphlago,
συχοφάντης, ἀρπαξ, λευράκτης, pulcher Epi-
curæus, dignus qui ad porcos ablegetur, præ-
cipi-

cipitandus ad principem & patrem diabolo- ANNO
 rum Beelzebub, ex quo cum tota ista fobole 1573.
 prodijt:monstrosos fœtus occultans; impro-
 bus cuculus, Erynnis & furia, fato Germaniæ
 VVittenbergam ex pestilētissimâ orâ Illy-
 riæ, quæ sanos homines proferre non potest,
 appulsa, & in Ecclesias Lutheranas coniecta,
 rabiosus sus pollutissimo rostro omnia sub-
 ruens, conspurcans, proterens & conuelliens,
 Syropedillis, hostis veritatis; vitium & con-
 spicuum Organum diaboli, & vas iræ; filius
 diaboli, qui se legionem vocabat; mendacijs
 scatens velut inflatus vter, qui cum pulsatur
 & premitur, inter remugiendum nil nisi stridulos
 & inconditos strepitus mendaciorum
 edit.

Hæc aliaq; id genus probra in Flacium isti *Ibid. F. ij. a.*
 congerunt; & inter cætera, Excitabuntur ali-
 qui, dicunt, qui te non verbis reuellent, sed
 velut rabiosum canem fustibus, verberibus,
 & laqueo coërcebunt. Quin & in secretos a-
 nimi recessus penetrât, quasi Dij sint, & Me- *Conscien-*
 lanchthonis primum, deinde Flacij quoque *tiam Flacij*
 conscientiam describunt, oppositione quadâ *depingūt.*
 instituta. Et de Flacio quidem hunc in mo- *F. ij. b.*
 dū scribunt: Tua verò conscientia qualis est?
 Te dies noctesq; assiduæ domesticæq; furia
 agitant ac pertèrent; tua fraus terrorq; tuus
 te vexat, & cōspectus admissorum scelerum
 fatigat, amentiaque afficit: Te cogitationes
 de lycophanticè & malitiosè laceratis præce-
 ptoribus, de quassatis & distractis ecclesijs, de
 ff sopher-

ANNO
1573.

sophisticè deprauata doctrina, de Germania,
fraude, rapinis, & pessimis artibus expilata
» prætectu historici operis exercent, vt nec
» quiescere sine cura, nec sperare sine metu,
» nec cogitare aliquid sine aberratione, nec ad
» tranquillitatem aliquã sine perpetuis suspi-
» rijs te componere queas. Refugis & auersa-
» ris lucem, lateſque interdiu velut bubo, no-
» ctem expetis, noctu euolas, & mutato habi-
» tu personatus velut μορμολύκιον, aut βοῦτά-
» δης quispiam fallis hominum oculos; Quaris
» auia & solitudines, cùm peregrinaris; ad cõ-
» spectus congressusq; bonorum expauescis &
» contremiscis; ad strepitus concussorum flati-
» bus foliorum cohorrescis: Nisi tectus & mu-
» nitus autoritate publicorum diplomatũ pe-
» dem domo efferre non audes: O te verè mi-
» serum, & miserè perditum, si eò res tuæ re-
» dactæ sunt, vt papyracea edicta munitura
» magis credas, quam integritatem, innocen-
» tiam, & rectitudinem hilaris conscientia! Il-
» la te profligata & proiecta tua conscientia
» nuper ad desperationem adegit; in qua per-
» ijsles, nisi viuus amicorum multiplicibus
» fuisses difficulter reuocatus, & seruatus con-
» solationibus.

Fructus
doctrinæ
Flacij.

H. iij. b. I. i.
a. b.

Hec illi: Sub finem & fructus recensent in
contumeliã Flacij, quos doctrinã eius pepe-
risse scribunt. Conclusionis gratia, inquit,
» hoc addimus de præclaris fructibus tuis, quos
Cainico impulsus odio, Therſitica producte
» impudentia, ingenio adiutus Sinonio, & su-
perbia

ANNO
1573.

(Melanchthon) ad quem penè in momenta nouæ controuersia & noua certamina deferuntur, tanquam ad talem iudicem, cuius vel vnus iudicio boni stare & acquiescere de creuerunt. Gemunt & penè cõsumuntur dolore pij & boni vbiuis locorũ, quod ex suggestibus non doctrinae explanationem, non commonefactiones & consolationes pias ac salutare proponi, sed conuitia effundi & debachationes audiunt in bonos; quibus non tantum in prophanis augetur securitas & religionis contemptus, sed in pijs etiam turbatur & impeditur seria inuocatio.

V.

Ann. 1575.
Flacii
mors, infelicissimi
qui sub sole vixerunt
mortaliũ.

Haectenus Scholastici VVittenbergenses quibus ad opprimendum Flacium Accidentarij sese postmodũ coniunxerunt: Nec quies homini longè miserrimo deinceps concessa fuit, quamdiu vixit in mundo. Huiusmodi clamoribus, maledictis, conuitijs, diris execrationibus & anathematum tonitruis infestati sunt eum Lutherani reliqui, donec tandem expleto, quem Deus concessit, arum nosæ vitæ cursu, inuidiæ succumbens, ac peste correptus infelicem animam exhalauit. Id factum Francofurti ad Mœnum, an. 1575. 12. Martij, in Festo S. Gregorij Papæ; quem ipse, vti & omnes Põtifices Romanos, quamquam hunc imprimis, magno semper odio fuerat profecutus.

*Finis vitæ Matthiæ Flacij
Illyrici.*

VITA